

5η ενότητα

Σχολιασμός στον πρώτο ορισμό των Στοιχείων (85-96.15)

[85] Def. I. <Σημεῖόν ἐστιν οὗ μέρος οὐθέν.>

Ὅτι μὲν κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν συνθετωτέρων ἐπὶ τὰ ἀπλούστερα μετάβασιν ὁ γεωμέτρης ἀνέδραμεν, ἐκ μὲν τοῦ τριχῆ διεστῶτος εἰς τὴν τοῦτο περατοῦσαν ἐπιφάνειαν, ἐκ δὲ τῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ ταύτης πέρας τὴν γραμμὴν, ἐκ δὲ τῆς γραμμῆς εἰς τὸ πάσης διαστάσεως καθαρεῦον σημεῖον, εἴρηται πολλάκις καὶ παντὶ καταφανές.

ἐπειδὴ δὲ τὰ πέρατα ταῦτα πολλαχοῦ μὲν διὰ τὴν ἀπλότητα τῆς τῶν συνθέτων φύσεως εἶναι δοκεῖ σεμνότερα, πολλαχοῦ δὲ συμβεβηκόσιν ὅμοιον ἐν τοῖς ὑφ' ἑαυτῶν περατουμένοις ἔχοντα τὴν ὑπαρξιν, διοριστέον τούτων ἑκάτερον, ἐν ποίοις γένεσι θεωρεῖται τῶν ὄντων.

λέγω δὴ οὖν, ὅτι τὰ μὲν αὐτὰ καὶ ἐν χωριστοῖς ὑφεστηκότα λόγοις καὶ εἴδεσιν αὐτοῖς ὑφ' ἑαυτῶν ἰδρυμένοις ἀεὶ τὴν τῶν ἀπλουστέρων ὑπόστασιν ἀρχικωτέραν προεστήσατο τῶν συνθετωτέρων καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ νῶ καὶ ἐν τοῖς μέσοις **[86]** διακόσμοις καὶ τοῖς ψυχικοῖς καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς φύσεσι προσεχῶς ἐμπνεοῦσαις τὰ σώματα τῶν περατουμένων τὰ περατοῦντα κατ' οὐσίαν ὑπερφέρει, καὶ ἐστὶν ἀμερέστερα καὶ ἐνοειδέστερα καὶ ἀρχικώτερα·

τὸ γὰρ ἐν ἐν τοῖς αὐτοῖς εἴδεσι τοῦ πλήθους καὶ τὸ ἀμέριστον τοῦ πάντη προϊόντος καὶ τὸ ἀφορίζον τοῦ δεχομένου τὸν ὅρον ἀπ' ἄλλου τελειότερον. τὰ δ' αὖ ὑλῆς δεόμενα καὶ ἐν ἄλλοις ἐδραζόμενα καὶ τῆς ἑαυτῶν οὐσίας ἐκστάντα καὶ σκιδνάμενα περὶ τὰ ὑποκείμενα καὶ τὴν ἔνωσιν ἐπέισακτον ἔχοντα τοὺς συνθετωτέρους λόγους ἔλαχεν τῶν ἀπλουστέρων.

[85] Ορισμός I: Σημεῖο ἐστὶν αὐτὸ που δὲν ἔχει μέρη

Τὸ ὅτι ὁ γεωμέτρης ἀκολούθησε μιᾷ πορείᾳ ἀπὸ τὰ πιο σύνθετα πρὸς τὰ πιο απλά – ἀπὸ το τριδιάστατο σῶμα πρὸς τὴν ἐπιφάνεια που το οριοθετεῖ, ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια πρὸς τὴ γραμμὴ που ἀποτελεῖ τὸ ὅριό της, καὶ ἀπὸ τὴ γραμμὴ πρὸς τὸ σημεῖο, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπὸ κάθε διάσταση – ἔχει εἰπωθεῖ πολλές φορές καὶ εἶναι προφανές σε ὅλους.

Ἐπειδὴ, ὅμως, αὐτὰ τὰ ὅρια,¹ σε πολλές περιπτώσεις, φαίνονται ευγενέστερα σε σχέση με τὴ φύση τῶν πιο σύνθετων, λόγω τῆς ἀπλότητάς τους, ἐνῶ, σε ἄλλες περιπτώσεις, μοιάζουν με συμβεβηκότα καθὼς ἔχουν τὴν ὑπαρξὴ τους μέσα σε αὐτὰ που οριοθετοῦν, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προσδιορίσουμε τὸ καθένα ἀπὸ αὐτὰ καὶ σε ποιες κατηγορίες γενῶν θεωρεῖται [ὅτι ἀνήκουν].

Λέω, λοιπόν, ὅτι στὰ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα υφίστανται ὡς λόγοι διακριτοὶ καὶ ὡς εἶδη που τὰ ἴδια θεμελιώνονται ἀπὸ μόνους, τὰ ἀπλούστερα τοποθετοῦνται πάντα σε ἀνώτερη θέση ἀπὸ τὰ πιο σύνθετα. Για αὐτὸν τὸν λόγο, μέσα στον νοῦ ἀλλὰ καὶ στὶς ἐνδιάμεσες **[86]** τάξεις τῆς ψυχῆς καὶ στὶς φύσεις που δίνουν ζωὴ στὰ σώματα, αὐτὰ που οριοθετοῦν ὑπερέχουν ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τους ἀπὸ αὐτὰ που οριοθετοῦνται, καὶ εἶναι πιο ἀμέριστα, περισσότερο ἐνιαῖα καὶ πιο θεμελιώδη.

Πράγματι, ἀπὸ τὰ αὐτὰ εἶδη, τὸ ἓν εἶναι τελειότερο ἀπὸ τὸ πλῆθος, τὸ ἀμερές ἀπὸ αὐτὸ που προχωρᾷ διαρκῶς, καὶ αὐτὸ που οριοθετεῖ ἀπὸ αὐτὸ που οριοθετεῖται ἀπὸ κάτι ἄλλο. Ἀντίθετα, [τὰ εἶδη] που ἔχουν ἀνάγκη τὴν ὕλη, που ἐδράζονται σε ἄλλα καὶ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴ δική τους οὐσία, που εἶναι διασκορπιζόμενα γύρω ἀπὸ τὰ ὑποκείμενά τους καὶ διαθέτουν μιὰ ἐνότητα που τους προσδίδεται ἀπ'

¹ ἐννοεῖ τὰ σημεῖα, τὶς γραμμὲς καὶ τὶς ἐπιφάνειες

κατὰ τοῦτο τὰ ἐν φαντασίᾳ καὶ τῇ ὕλῃ τῶν φανταστῶν σχημάτων ἰνδαλλόμενα καὶ τὰ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπογεννώμενα προηγουμένους ἔχει τοὺς τῶν περατουμένων λόγους, ἐπομένους δὲ τοὺς τῶν περατούντων καὶ οἷον ἐπεισοδιώδεις. ἵνα γὰρ τὸ τριχῇ διαστὰν μὴ εἰς ἄπειρον ἐκταθῇ μέγεθος ἢ κατὰ τὴν νόησιν ἢ κατὰ τὴν αἴσθησιν, δι' ἐπιφανείας πανταχόθεν ἐπερατώθη, καὶ ἵνα μὴ τὸ ἐπίπεδον εἰς ἀοριστίαν λάθῃ προελθόν, ἡ γραμμὴ περιέλαβεν αὐτὸ καὶ ὥρισεν ἐν αὐτῷ γενομένη, καὶ τὸ σημεῖον ὡσαύτως τὴν γραμμὴν, τῶν συνθέτων ἔνεκα τῶν ἀπλῶν ὑφισταμένων. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι ἐν μὲν τοῖς χωριστοῖς εἶδεσιν οἱ λόγοι τῶν περάτων ἐν ἑαυτοῖς εἰσιν καὶ οὐκ ἐν τοῖς περατουμένοις, καὶ μένοντες, οἵπερ εἰσὶν, ὑποστατικοὶ γίνονται τῶν δευτέρων, ἐν δὲ τοῖς ἀχωρίστοις ὕλης ἐπιδεδώκασιν ἑαυτοὺς τοῖς [87] περατουμένοις καὶ ἐν ἐκείνοις ἰδρύνθησαν καὶ οἷον μέρη γεγόνασιν ἐκείνων καὶ ἀνεπλήσθησαν τῶν χειρόνων, ὅθεν δὴ καὶ τὸ ἀμερὲς ἐνταῦθα τῆς μεριστῆς οὐσίας καὶ τὸ ἀπλατὲς πλάτους μετέσχεν καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀπλότητα καὶ τὸ εἰλικρινὲς οὐκ ἔτι τὰ περατοῦντα φυλάξει δεδύνηται. γενόμενα γὰρ ἐν ἄλλῳ συνηλλοίωται τῷ ὑποκειμένῳ. ἡ γὰρ ὕλη τὴν τούτων ἐπεθόλωσεν ἀκρίβειαν καὶ ὁ μὲν τοῦ ἐπιπέδου λόγος βαθύνει τὸ ἐπίπεδον, ὁ δὲ τῆς γραμμῆς ἀμυδρώσας τὴν ἐφ' ἐν διάστασιν πάντῃ γίνεται μεριστός, ὁ δὲ τοῦ σημείου σωματοειδὴς ἀποτελεῖται καὶ συνδίσταται τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ περατουμένοις.	ἔξω, συμβαίνει νὰ ἀνήκουν στους πιο σύνθετους λόγους παρά στους πιο απλούς. Με τον ἴδιο τρόπο, σε ὅσα εμφανίζονται στη φαντασία καὶ στην ὕλη των φανταστικῶν σχημάτων, καθὼς καὶ σε ἐκεῖνα που δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴ φύση μέσα στα αἰσθητά, οἱ λόγοι ἐκείνων που οριοθετοῦνται προηγούνται, ἐνῶ ὅσων οριοθετοῦν ἐπονται καὶ φαίνονται σαν νὰ εἶναι περιστασιακοί/χωρὶς συνοχή. Πράγματι, προκειμένου ἓνα τριδιάστατο μέγεθος νὰ μὴ ἐκτείνεται ἐπ' ἀπειρον, εἴτε στη νόηση εἴτε στην αἴσθηση, περιορίστηκε με ἐπιφάνειες ἀπὸ ὅλες τις πλευρές. Καὶ γιὰ νὰ μὴ ἐπεκταθεῖ λανθασμένα ἐπ' ἀόριστον ἡ ἐπιφάνεια, περικλείεται καὶ οριοθετεῖται ἀπὸ τὴ γραμμὴ που ἐγγράφεται σε αὐτήν, καὶ ἡ γραμμὴ οριοθετεῖται ἀπὸ ἓνα σημεῖο, καθὼς τὰ σύνθετα ὑπάρχουν χάριν των απλῶν. Εἶναι, μάλιστα, προφανές ὅτι στα εἶδη που ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ὕλη, οἱ λόγοι των ὀρίων ὑπάρχουν μέσα τους καὶ ὅχι μέσα σε αὐτά που οριοθετοῦν. Καὶ ἐνῶ παραμένουν, ἀκριβῶς ὅπως εἶναι, γίνονται τὰ ερείσματα των δευτέρων [τὴ τάξει ὄντων]. Ἀντίθετα, στα εἶδη που δεν ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ὕλη, [87] [οἱ λόγοι των ὀρίων] παραδίδονται σε ἐκεῖνα που οριοθετοῦν καὶ θεμελιώνονται μέσα σε αὐτά, σαν νὰ γίνονται μέρη τους καὶ νὰ γεμίζουν ἀπὸ τὰ χειρότερα/κατώτερα. Γιὰ αὐτὸν τὸν λόγο, ἐδῶ τὸ ἀμερὲς γίνεται μέρος τῆς μεριστῆς οὐσίας καὶ αὐτὸ που δεν ἔχει πλάτος γίνεται μέρος τοῦ πλάτους. Καὶ ὅσα οριοθετοῦν δεν μποροῦν πλέον νὰ διατηρήσουν τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν καθαρότητά τους, ἐπειδὴ αὐτὰ δημιουργήθηκαν μέσα σε κάτι ἄλλο, μεταλλάχθηκαν σύμφωνα [με τὴ φύση] ὅσων ὑπόκεινται σε αὐτά. Διότι, ἡ ὕλη θόλωσε τὴν ἀκρίβειά τους καὶ ὁ λόγος τοῦ ἐπιπέδου προσδίδει βάθος στὴν ἐπιφάνεια, ὁ λόγος τῆς γραμμῆς, συσκοτίζοντας τὴ μονὴ διάσταση/τὴ διάσταση τοῦ ἐνός, καθίσταται μεριστός, ἐνῶ ὁ λόγος τοῦ σημείου ολοκληρώνεται σαν νὰ ἔχει σωματικὴ φύση καὶ ἐπεκτείνεται μαζί με αὐτά που ὁ ἴδιος οριοθετεῖ.
--	---

πάντες γὰρ εἰς ὕλην ῥεύσαντες, οἱ μὲν ἀπὸ διανοίας εἰς τὴν νοητὴν οἱ δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως εἰς τὴν αἰσθητὴν, ἀνεπλήσθησαν τῶν ὑποκειμένων καὶ τῆς αὐτῶν ἀπλότητος ἐξέστησαν εἰς ἀλλοτρίας συνθέσεις τε καὶ διαστάσεις. ἀλλὰ πῶς ἐν τῷ νῷ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ πάντων ἀμερῶς ὄντων καὶ ἀδιαστάτως ἐν τῇ ὕλῃ τὰ μὲν προηγουμένως ἐμερίσθη τὰ δὲ διὰ τὴν ἐκείνης φύσιν; ἢ καὶ τοῖς αὐτοῖς εἴδεσι τάξις ἐστὶ πρώτων τε καὶ μέσων καὶ τελευταίων, καὶ τὰ μὲν ἐνοειδέστερα τῶν εἰδῶν ἐστὶ, τὰ δὲ πληθύνεται μᾶλλον, καὶ τὰ μὲν συνεσπειραμένας ἔχει τὰς ἐαυτῶν δυνάμεις, τὰ δὲ εἰς διάστασιν σπευδούσας, καὶ τὰ μὲν πρὸς τοῦ πέρατός ἐστι, τὰ δὲ πρὸς τῆς ἀπειρίας; εἰ γὰρ καὶ πάντα μετέχει τῶν δύο [88] τούτων ἀρχῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ἐτέρας ἐστὶν ἔκγονα καὶ πλέον ταύτης μετείληχεν, τὰ δὲ τῆς λοιπῆς. τὸ μὲν οὖν σημεῖον ἀμερὲς ἐκεῖ πάντη, εἰ καὶ κατὰ τὸ πέρας ὑφέστηκεν, ἔχει δὲ τὴν ἄπειρον δύναμιν κρυφίως, καθ' ἣν καὶ γεννᾷ πάντα τὰ διαστήματα. καὶ ἡ πρόοδος τῶν διαστημάτων πάντων οὐκ ἐξελίττει τὴν ἄπειρον ἐκείνου δύναμιν, τὸ δὲ σῶμα καὶ ὁ τοῦ σώματος λόγος τῆς ἀπείρου μεϊζόνως μετέχει φύσεως, διὸ καὶ τῶν ἀλλαχόθεν περατουμένων ἐστὶν καὶ τῶν ἐπ' ἄπειρον διαιρετῶν κατὰ πάσας τὰς διαστάσεις. τὰ δ' αὖ μεταξὺ τούτων κατὰ τὴν τῶν ἄκρων ἀπόστασιν ἢ τῶν κατὰ τὸ πέρας ἐστὶ πλεοναζόντων ἢ τῶν τῆς ἀπειρίας ἀπολελαυκότων. διὸ καὶ περατοῖ καὶ περατοῦται, καθ' ὅσον μὲν ἐκ τοῦ πέρατος ὑφέστηκεν ἄλλα δυνάμενα περατοῦν, καθ' ὅσον δ' αὖ μετέχει τῆς ἀπειρίας ὀρίζεσθαι παρ' ἄλλων δεόμενα.	Ἐπειδὴ ὅλοι ρέουν πρὸς τὴν ὕλην - ἄλλοι ἀπὸ τῆς διάνοιας πρὸς τὴν νοητὴν (ὕλην) καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὴν αἰσθητὴν ὕλην - γέμισαν ἀπὸ τόσα ὑπόκεινται σε αὐτοὺς καὶ απομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴν ἀπλότητά τους, καταλήγοντας σε ξένες πρὸς αὐτοὺς συνθέσεις καὶ διαστάσεις. Ἀλλὰ πῶς, ἐνῶ στον νοῦ καὶ στὴν ψυχὴ ὅλα εἶναι ἀμέριστα καὶ χωρὶς διαστάσεις, μέσα στὴν ὕλη κάποια ἔχουν διαιρεθεῖ ἐκ τῶν προτέρων, ἐνῶ ἄλλα ἔχουν διαιρεθεῖ ἐξαιτίας τῆς φύσεως τῆς ὕλης; Ἡ μήπως καὶ στὰ ἀύλα εἶδη ὑπάρχει μιὰ τάξη, με πρώτα, μεσαία καὶ τελευταία; Καὶ μήπως κάποια ἀπὸ αὐτὰ τα εἶδη εἶναι πιο ἐνιαία, ἐνῶ ἄλλα τείνουν περισσότερο πρὸς τὴν πολλαπλότητα; Μήπως κάποια διαθέτουν τὶς δυνάμεις τοὺς συγκεντρωμένες, ἐνῶ ἄλλα τὶς ὠθοῦν νὰ σκορπιστοῦν; Καὶ μήπως κάποια εἶναι κοντὰ στο πέρασ, ἐνῶ ἄλλα τείνουν πρὸς τὸ ἄπειρο; Διότι, ἀν ὅλα τα ὄντα μετέχουν καὶ στὶς δύο [88] αὐτὲς ἀρχές, τότε ὁρισμένα εἶναι τέκνα τῆς μιᾶς καὶ μετέχουν περισσότερο σὲ αὐτὴν, ἐνῶ ἄλλα ἀνήκουν στὴν ἄλλη. Ἐκεῖ, λοιπόν, τὸ σημεῖο, εἶναι ἀπολύτως ἀμερὲς – ἀν καὶ ἡ ὑπαρξὴ τοῦ διέπεται ἀπὸ τὸ πέρασ– ὠστόσο, διαθέτει κρυμμένη τὴν δύναμη τοῦ ἀπείρου, μέσω τῆς ὁποίας γεννᾷ ὅλα τα διαστήματα. Καὶ ἡ ἀκολουθία ὅλων τῶν διαστημάτων δὲν ἐξαντλεῖ τὴν ἀπειρὴ αὐτὴ δύναμή τοῦ. Ἀντιθέτως, τὸ σῶμα καὶ ὁ λόγος τοῦ σώματος μετέχουν σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ στὴ φύση τοῦ ἀπείρου. ΓΙΑ τὸν λόγο αὐτό, [τὸ σῶμα] εἶναι ἀφενὸς ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ὁριοθετοῦνται ἀπὸ ἄλλα καὶ ἀφετέρου ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ μποροῦν νὰ διαιρεθοῦν ἐπ' ἄπειρον σὲ ὅλες τὶς διαστάσεις. Ὅσα βρίσκονται ἀνάμεσά τους,² ἀνάλογα με τὴν ἀπόστασή τους ἀπὸ τα δύο ἄκρα, εἴτε τείνουν περισσότερο πρὸς τὸ πέρασ εἴτε ἀπολαμβάνουν τὸ ἄπειρο. Γι' αὐτό καὶ ὁριοθετοῦν καὶ ὁριοθετοῦνται: ἀφενὸς μποροῦν νὰ ὁριοθετοῦν ἄλλα πράγματα, ἐπειδὴ ἔλαβαν τὴν ὑπόστασή τους ἀπὸ τὸ πέρασ, ἀφετέρου, χρειάζονται καὶ τὰ ἴδια νὰ ὁριοθετοῦνται ἀπὸ κάτι ἄλλο, ἐπειδὴ μετέχουν καὶ τοῦ ἀπείρου.
--	---

² μεταξύ σημείου καὶ σώματος

πέρας οὖν καὶ τὸ σημεῖον ὑπάρχον ἐν τῇ μεθέξει τὴν οἰκείαν διαφυλάττει δύναμιν, ἔχον δὲ τὴν ἀπειρίαν κρυφίως καὶ πανταχοῦ παρεῖναι τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ περατουμένοις ἐπειγόμενον ἀπειραχῶς ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐπεὶ δυνάμεις ἦν ἐκεῖ τὸ ἄπειρον γεννητικὴ τῶν διαστατῶν, δυνάμει γέγονεν ἐν τοῖς μετέχουσιν. καὶ γὰρ ἡ ἀπειρία παρ' ἐκείνοις μὲν, τοῖς νοητοῖς λέγω, πρωτουργὸς ἦν αἰτία καὶ γόνιμος τῶν ὅλων δυνάμεις, ἐν δὲ τοῖς ἐνύλοις ἀτελὴς καὶ δυνάμει μόνον οὕσα τὰ πάντα. καὶ ὥς συνελόντι φάναι τὰ δι' ἀπλότητα καὶ ἀμέρειαν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὑπεριδρυμένα τῶν εἰδῶν ἐν ταῖς μεθέξεσι φυλάττει μὲν ὥς πέφυκε τὴν ἑαυτῶν [89] ιδιότητα, καταδεέστερα δὲ τῶν συνθετωτέρων γενόμενα λόγων. καὶ γὰρ ἡ ὕλη τούτων τρανέστερον μετέχει δύνатаи καὶ πρὸς ταῦτα μᾶλλον ἢ πρὸς ἀπλουστάτας τῶν ὄντων αἰτίας παρεσκευάσται. διὸ τῶν μὲν ἐξηρημένων ἀρχῶν ἵχνη κάτεισιν εἰς αὐτήν, τῶν δὲ δευτέρων καὶ τρίτων αἱ μεταδόσεις ἐναργέστεραι προφαίνονται. μᾶλλον οὖν μετέσχε τῆς τοῦ σώματος αἰτίας ἢ τῆς τοῦ ἐπιπέδου, καὶ ταύτης μᾶλλον ἢ τοῦ εἶδους τῆς γραμμῆς, καὶ τούτου μειζόνως ἢ τοῦ πάντα περατοῦντος ταῦτα σημείου καὶ συνέχοντος. ὁ γὰρ τοῦ σημείου λόγος πάσης ταύτης ἐξηγεῖται τῆς σειρᾶς καὶ πάντα ἐνοῖ τὰ μεριστὰ καὶ συνέχει καὶ ὀρίζει τὰς προόδους αὐτῶν καὶ παράγει πάντα καὶ περιλαμβάνει πανταχόθεν. διὸ καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἄλλα μὲν ἄλλων πέρατα, πάντων δὲ τὸ σημεῖον. ὅτι δὲ οὐ δεῖ νομίζειν κατ' ἐπίνοιαν ψιλὴν ὑφεστάναι τὰ τοιαῦτα πέρατα, λέγω τῶν σωμάτων, ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὑπέλαβον, ἀλλ' εἶναι τινὰς φύσεις ἐν τοῖς οὕσι τοιάσδε καὶ λόγους αὐτῶν προεστάναι δημιουργικούς,	Το σημεῖο, λοιπόν, ὄντας ὅριο, διατηρεῖ τὴ δική του δύναμη ὅταν συμμετέχει [σε κάτι ἄλλο]. Ἐπειδὴ, ὁμως, ἐνέχει κρυφά τὴν ἀπειρία καὶ βρίσκεται παντοῦ σε ὅσα οριοθετεῖ, ὑπάρχει μέσα τους ἐπειγόμενο με ἀπειρους τρόπους. Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖ, τὸ ἀπειρο ἀποτελοῦσε γενεσιουργὸ δύναμη τῶν διαστάσεων, ὑπῆρχε ἐν δυνάμει μέσα σε ὅσα μετέχουν σε αὐτό. Διότι μεταξύ ἐκείνων – τῶν νοητῶν ὄντων ἐννοῶ – καὶ τὸ ἀπειρο, ἦταν ἡ πρωταρχικὴ δημιουργικὴ αἰτία καὶ μὴ γόνιμη δύναμη ὅλων τῶν ὄντων, ἐνῶ στα υλικά ὄντα εἶναι ἀτελὴς καὶ εἶναι τὰ πάντα μόνο ἐν δυνάμει . Καὶ γὰρ νὰ συνοψίσουμε, τὰ εἶδη ποὺ, λόγω τῆς ἀπλότητάς τους καὶ τῆς ἀμερούς φύσης τους, εἶναι θεμελιωμένα στὴν ὑψηλότερη θέση μεταξύ τῶν ἀρχῶν, ἀκόμα καὶ ὅταν μετέχουν σε ἄλλα ὄντα, διατηροῦν τὴν [89] ἰδιαίτερη φύση τους. Ὡστόσο, καθίστανται κατώτερα ἀπὸ τοὺς πιο σύνθετους λόγους. Καὶ αὐτὸ διότι ἡ ὕλη μπορεῖ νὰ συμμετέχει πιο καθαρὰ σε αὐτὲς τὶς σύνθετες ἀρχές καὶ εἶναι περισσότερο προετοιμασμένη γι' αὐτὲς ἀπὸ ὅτι γὰρ τὶς πιο ἀπλές αἰτίες τῶν ὄντων. Γι' αὐτό, τὰ ἵχνη τῶν υπέρτατων ἀρχῶν κατέρχονται μέσα σε αὐτή³, ἀλλὰ οἱ ἐπιδράσεις τῶν δευτερευόντων καὶ τριτευόντων ἀρχῶν γίνονται πολὺ πιο ἐμφανείς. Ἔτσι, [ἡ ὕλη] μετέχει περισσότερο στὴν αἰτία τοῦ σώματος παρά στὴν αἰτία τοῦ ἐπιπέδου, περισσότερο στὴν αἰτία τοῦ ἐπιπέδου παρά στο εἶδος τῆς γραμμῆς, καὶ ἀκόμη περισσότερο σε αὐτό [στὴν αἰτία τῆς γραμμῆς] παρά στο σημεῖο ποὺ θέτει ὅρια σε ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ συνέχει. Ὁ λόγος τοῦ σημείου, πράγματι, εἶναι αὐτό ποὺ τίθεται στὴν ἀρχὴ ὅλης αὐτῆς τῆς ἀλληλουχίας, ἐνοποιεῖ ὅλα τὰ μεριστὰ ὄντα, τὰ συνέχει, καθορίζει τὴν πρόοδό τους, τὰ παράγει καὶ περιλαμβάνει τὰ πάντα ἀπὸ παντοῦ. Γι' αὐτό, στὶς εἰκόνες, κάποια πράγματα εἶναι τὰ πέρατα ἄλλων, ἀλλὰ τὸ σημεῖο εἶναι τὸ πέρασ τῶν πάντων. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμε ὅτι αὐτὰ τὰ πέρατα – τῶν σωμάτων ἐννοῶ – ὑπάρχουν μόνο ὡς ἀπλές ἐπινοήσεις, ὅπως θεωροῦσαν οἱ Στωικοί. Ἀντίθετα, εἶναι κάποιες φύσεις μέσα στα ὄντα καὶ δημιουργικοὶ λόγοι ποὺ βρίσκονται πάνω ἀπὸ αὐτὰ.
--	--

³ τὴν ὕλη

ἀναμνησθείημεν ἂν εἰς τὸν ὅλον κόσμον ἀποβλέψαντες καὶ τὰς ἐν αὐτῷ περιφορὰς καὶ τὰ κέντρα τῶν περιφορῶν καὶ τοὺς δι' ὅλων αὐτῶν διήκοντας ἄξονας. τὰ τε γὰρ κέντρα κατ' ἐνέργειαν ὑφέστηκε συνεκτικὰ τῶν σφαιρῶν ὑπάρχοντα καὶ ἐνίζοντα τὰς διαστάσεις αὐτῶν καὶ σφίγγοντα τὰς δυνάμεις τὰς ἐν αὐταῖς καὶ συνερείδοντα πρὸς ἑαυτά, καὶ οἱ ἄξονες συνελίσσουσιν αὐτὰς καὶ περιάγουσιν, αὐτοὶ μονίμως ἡδρασμένοι, καὶ περὶ ἑαυτοὺς ἀνακυκλοῦσιν. καὶ μὴν καὶ οἱ πόλοι [90] τῶν σφαιρῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄξονας ἀφορίζοντες καὶ τὰς ὅλας περιφορὰς ἀφ' ἑαυτῶν συνέχοντες πῶς οὐχὶ δηλοῦσιν ἐναργῶς, ὅτι τὰ σημεῖα δημιουργικὰς ἔχει καὶ συνεκτικὰς δυνάμεις καὶ τελειωτικὰς τῶν διεστώτων πάντων ἐνώσεώς τε χορηγοὺς καὶ τῆς ἀπαύστου κινήσεως; ὅθεν δὴ καὶ ὁ Πλάτων ἀδαμαντίνην αὐτῶν τὴν ὑπόστασιν εἶναί φησιν, τὸ ἄτρεπτον καὶ διαιωνίζον καὶ μόνιμον καὶ ὠσαύτως ἔχον τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐνδεικνύμενος. τὸν τε ἄτρακτον ὅλον περὶ αὐτὰ κινεῖσθαι φησιν καὶ περιχορεύειν αὐτῶν τὴν ἔνωσιν. ἄλλοι δὲ ἀπορρητότεροι λόγοι καὶ τὸν δημιουργὸν ἐφεστάναι τῷ κόσμῳ λέγουσιν τοῖς πόλοις ἐποχοῦμενον καὶ δι' ἔρωτος θεοῦ τὸ πᾶν ἐπιστρέφοντα πρὸς ἑαυτόν. οἱ δέ γε Πυθαγόρειοι τὸν μὲν πόλον σφραγίδα τῆς Ῥέας ἀποκαλεῖν ἡξίουσαν ὡς τῆς ζωογόνου θεότητος ἄρρητον καὶ δραστήριον δύναμιν εἰς τὸ πᾶν διὰ τούτου προιεμένης, τὸ δὲ κέντρον Ζανὸς φυλακὴν, διότι δημιουργικὴν φρουρὰν ὁ Ζεὺς τοῖς κόλποις ἐντιθεὶς τοῦ κόσμου περὶ τὸ μέσον αὐτὴν σταθερῶς ἡδρασεν.	Θα μπορούσαμε να το ανακαλέσουμε στη μνήμη μας αν παρατηρήσουμε το σύνολο του κόσμου, τις περιφορές που υπάρχουν μέσα του, τα κέντρα αυτών των περιφορών και τους άξονες που διαπερνούν τα πάντα. Διότι, τα κέντρα υπάρχουν κατ'ἐνέργεια, συγκρατώντας τις σφαίρες, ενοποιώντας τις διαστάσεις τους, συσφίγγοντας τις εσωτερικές δυνάμεις τους και συγκεντρώνοντάς τες προς τον εαυτό τους. Οι άξονες, τώρα, τις περιστρέφουν και τις καθοδηγούν στις τροχιές τους, παραμένοντας οι ίδιοι σταθεροί και δημιουργώντας μια κυκλική κίνηση γύρω από τον εαυτό τους. Επιπλέον, και οι πόλοι [90] των σφαιρών, που καθορίζουν τους άξονές τους και συγκρατούν από μόνοι τους όλες τις περιφορές, δείχνουν ξεκάθαρα ότι τα σημεία έχουν δημιουργικές, συνεκτικές και τελειοποιητικές δυνάμεις για όσα έχουν διαστάσεις, οι οποίες προσφέρουν την ενότητα και την ακατάπαυστη κίνηση. Γι' αυτό και ο Πλάτων αναφέρει ότι η υπόστασή τους είναι «αδαμάντινη», δείχνοντας έτσι το αμετάβλητο, το αιώνιο, το σταθερό [χαρακτήρα τους] και τη μόνιμη φύση της ουσίας τους. Αναφέρει επίσης ότι ολόκληρη η άτρακτος⁴ κινείται γύρω από αυτά και ότι χορεύει ολόγυρά τους για την ενότητα. Άλλες, πιο απόκρυφες διδασκαλίες, υποστηρίζουν ότι ο Δημιουργός στέκεται πάνω από τον κόσμο, βρισκόμενος πάνω στους πόλους του, και ότι μέσω ενός θεϊκού έρωτα στρέφει τα πάντα πίσω στον ίδιο του τον εαυτό. Οι Πυθαγόρειοι, από την πλευρά τους, αξίωναν ο πόλος να αποκαλείται «σφραγίδα της Ρέας», θεωρώντας ότι μέσω αυτού η άρρητη και δραστήρια δύναμη της ζωοδότριας θεότητας διαχέεται στο σύμπαν. Το κέντρο, από την άλλη, το αποκαλούσαν «φυλάκιο του Δία», επειδή ο Δίας, αφού τοποθέτησε ένα δημιουργικό φυλάκιο στα βάθη του κόσμου, το εγκατέστησε περίπου στο κέντρο του.
---	--

⁴ Περιφερόμενος άξονας

τοῦ γὰρ κέντρου μένοντος καὶ τὸ πᾶν ἀσάλευτον ἔχει τὴν διακόσμησιν καὶ ἄπαυστον τὴν περιφορὰν, καὶ μένει πάντα φυλάττοντα τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἀμετάστατον, οἳ τε πολοκράτορες θεοὶ συναγωγὸν τῶν διηρημένων καὶ ἐνοποιὸν τῶν πεπληθυσμένων κεκλήρωνται δύναμιν, καὶ οἱ τοὺς ἄξονας λαχόντες συνελαύνουσι τὰς περιφορὰς καὶ [91] διαιωνίως ἀνακυκλοῦσι. καὶ εἴ με δεῖ τούμῃ εἰπεῖν, τὰ μὲν κέντρα πασῶν τῶν σφαιρῶν καὶ οἱ πόλοι σύμβολα τῶν ἰγγικῶν εἰσι θεῶν τὸ ἄγνωστον ἐκείνων καὶ ἐνωτικὸν ἀπεικονισμένοι σύνθημα, οἱ δὲ ἄξονες τὰς συνοχὰς τῶν ὅλων διακόσμων ἀποτυποῦνται καὶ αὐτοὶ συνεκτικοὶ τῶν ἐγκοσμίων εἰσιν ὁλοτήτων καὶ τῶν περιόδων, ὥσπερ ἐκεῖνα τῶν νοερῶν, αὐταὶ δὲ αἱ σφαῖραι τῶν τελεσιουργῶν θεῶν εἰκόνες εἰσὶν ἀρχὴν τέλει συνάπτουσαι καὶ πάντων σχημάτων ἀπλότητι καὶ ὁμοιότητι καὶ τελειότητι διαφέρουσαι.	Διότι, ὅσο το κέντρο παραμένει ἀμετακίνητο, το σύνολο τοῦ κόσμου διατηρεῖ τὴν τάξιν αὐτοῦ ἀμετάβλητη καὶ ἡ περιφορὰ τοῦ συνεχίζεται ἀδιάκοπα. Καὶ ὅλα παραμένουν διατηρώντας τὴν τάξιν αὐτοῦ ἀμετάβλητη. Στους θεοὺς ποὺ κυβερνοῦν τοὺς πόλους ἀποδόθηκε ἡ δύναμις νὰ συγκεντρῶνουν τὰ διαιρεμένα καὶ νὰ ἐνοποιῶν τὰ πολλαπλά, ἐνῶ σε ἐκείνους ποὺ εἶναι υπεύθυνοι γιὰ τοὺς ἄξονες, νὰ διατηροῦν τὶς περιφορὰς [91] καὶ τὶς ἐπαναλαμβάνουν αἰώνια. Καὶ ἂν πρέπει νὰ ἐκφράσω τὴ δική μου ἀπόψη, τὰ κέντρα ὅλων τῶν σφαιρῶν καὶ οἱ πόλοι εἶναι σύμβολα τῶν ἰγγικῶν θεῶν, οἱ οἵοι ἀπεικονίζουν τὸ ἄγνωστο καὶ ἐνοποιητικὸ τοὺς σημάδι. Οἱ ἄξονες, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐκφράζουν τὴ συνοχή ὅλων τῶν κοσμικῶν ἐπιπέδων καὶ οἱ ἴδιοι συνέχουν τὴς ἐγκόσμιες ολότητες καὶ τὶς περιφορὰς τοὺς, ὅπως ἀκριβῶς [συμβαίνει με τὰ νοητὰ κέντρα καὶ] τὶς νοητὲς οντότητες. Οἱ ἴδιες οἱ σφαίρες, τέλος, οἱ οἵοι ἐνώνουν τὴν ἀρχὴν με τὸ τέλος καὶ υπερέχουν σε ἀπλότητά, ὁμοιομορφία καὶ τελειότητα ἀπὸ ὅλα τὰ σχήματα, εἶναι εἰκόνες τῶν θεῶν ποὺ ἐκπληρῶνουν τὸν σκοπὸ τοὺς.
---	--